

Ur-Baptistisk Pingst brev 158

Väckelsen vägar fram till... - del 7

Något infobrev till går det allt åt för att täcka in det jag har som målsättning med att ta citat ur Sture Järpemos forskningsarbete (se infobreven 152-157). Järpemo har skrivit en avhandling som är till stor hjälp för alla som söker kunskap om den tidiga "frikyrkligheten" i Sverige, och då oavsett utgångspunkter. Mitt ärende är att få tillgång till den bakomliggande andliga bristen hos "frikyrkoverksamheten" under 1700-talet och till mitten av 1800-talet, för den ohejdbara framväxten av baptismen och pingstväckelsen. Därmed inte sagt, att i om med tillblivelsen av baptismen och pingströrelsen, att återgången till det urkristna i Nya Testamentet därmed var nådd. Ingen kristen rörelse kan slå sig för bröstet, men att "gräva upp" de apostoliska källsprången, måste vara en rätt åtgärd om än obekvämt. Här följer citat (sid. 42-44):

"Rosenius hade under år 1842 i Pietisten behandlat utgåendet ur världen och genom en annan längre artikel om andligt prästerskap motiverat sin och kolpotörernas uppträdande. Den aktuella spänningen mellan de kristna partierna i Skottland gav ett välkommet tillfälle att bibliskt och kyrkohistoriskt motivera sammankomster i privata hem av konventikelkaraktär. Härvid åberopas inledningsvis Joh 4:20 ff: 'Den tid kommer, då det varken är på detta berg eller i Jerusalem, som I skolen tillbedja Fadern...men den tid skall komma, ja, den är redan inne, då sanna tillbedjare skola tillbedja Fadern i ande och sanning.' Med hänvisning till Justinus Martyren påpekas, att Gud finns överallt och kan tillbedjas varhelst man befinner sig.

Det två första århundradena saknade de kristna kyrkor: 'De kommo då tillsammans...*här och där i husen*'. Hemliga sammankomster förekom under senare tider p g a att söndrade partier uppstod och det ena partiet jagade det andra ut ur kyrkorna. Det kunde då hända att man samlades på kyrkogårdar, i fängelser eller eljest under bar himmel. Ett uttalande från en i artikeln omnämnd 'kristen i en något senare tid' anföres: 'De första kristna hade mörka kyrkor, men ljusa hjärtan; vi åter hava ljusa kyrkor, men mörka hjärtan.' Vem sagesmannen är, avslöjas inte. Däremot känner vi till vilka auktorer Rosenius stödd sig på. De var in nämnd ordning näst Bibeln, Martin Luther, Stephan Praetorius och Joachim Lütkeemann. Praetorius var föregångare till Johan Arndt. Det är Arndt som gjort honom känd för eftervärlden genom att se till att hans skrifter gavs ut. Lütkeemann tillhör ortodoxins tid men räknas liksom Praetorius och Arndt till förpietisterna. Ett lösryckt citat från Lütkeemann visar identiteten mellan honom

och Rosenius i här behandlat avseende: 'Das Haus Gottes ist eigentlich nicht ein steinernes Haus, sondern eine gläubige Seele.'

Förföljelserna i samband med att Scott tvingades lämna Sverige framkallade hos Rosenius ett kyrkomedvetande, där konventikeln, troendekretsen, framstod som den sanna kyrkan. Rosenius sätter som stöd för sin linje Guds bud mot människors stadgar. Därigenom skapas motivering för de tveksamma bland läsarna att samlas utanför svenska kyrkans ordning, utifrån bibelordet, kyrkofädernas exempel samt av strider upprörda skeden i kyrkohistorien. Så kunde 'de trogna' med bibehållet rent samvete mötas i enskilda hus till konventiklar också i fortsättningen trots den världsliga lagens förbud.

Det är viktigt att inse, att Rosenius befann sig i ett nytt läge, nämligen att plötsligt som lekman stå som ledare för en grupp läsare, vilka han övertog från en utländsk metodistpredikant. Detta profilerar motiven för hans verksamhet. Själva konventikelformen finner han stöd för dels i Johannesevangeliet och dels i kyrkofädernas uttalanden. Var man samlades var inte det avgörande. Huvudsaken var att man tillhörde en rätt församling i biblisk mening. Rosenius och hans läsare hade inte jagats ut ur kyrkorna handgripligen, de hade i stället dragit sig undan frivilligt för att gemensamt uppbygga varandra.

Man respekterade fortfarande kyrkan som sakramentsanstalt. Ledarskapet vid konventiklarna återföres på luthersk grund, det allmänna prästadömet. Det är dessutom viktigt att se, hur Rosenius inte lämnar den lutherska traditionen men undviker dem som mer tillhörde den lagiska botpietismen, såsom Spener och Francke. Konventikeln är alltså enligt hans uppfattning en församling i nytestamentlig mening. Ett av de dess säkraste tecken, martyriet, undgick man inte. Dess betydelse i sammanhanget understryks genom att Rosenius stöder sig på en fornkyrkans auktoritet på området, själv ett talande vittne Justinus martyren. Då Rosenius framhåller Rutström är denne det närmaste exemplet han kunde finna i tiden inom den svenska lutherdomen. Rosenius hamnar då också på den av honom själv omhuldade herrnhutisk-evangeliska linjen. Här torde som nämnts ha spelat stor roll som stöd för den unge väckelseledaren."

Några få år till, i september 1848, stiger den i Tyskland nyss troendedöpte F O Nilsson fram, som den förste baptistpredikanten i Sverige, efter att ha ordnat med en dopförrättning i havet i Vällersvik. Om detta och om Lewi Pethrus och pingstväckelsen, utgör innehåll i flera tidigare infobrev.

Sigvard Svärd